

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 4Cdo/191/2022
Identifikačné číslo spisu: 3519201114
Dátum vydania rozhodnutia: 26.01.2023
Meno a priezvisko: JUDr. Mario Dubaň
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2023:3519201114.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu F. C., bývajúceho v B. XXX, zastúpeného JUDr. Šimonom Cibulkom, advokátom so sídlom v Trenčíne, Hodžova 53, proti žalovanej Všeobecná úverová banka, a.s., so sídlom v Bratislave, Mlynské nivy 1, IČO: 31 320 155, zastúpenej spoločnosťou Beňo & partners advokátska kancelária, s.r.o., so sídlom v Poprade, Námestie svätého Egídia 40/93, IČO: 44 250 029, o určenie bezúročnosti a bezpoplatkovosti úveru a o vydanie bezdôvodného obohatenia s príslušenstvom, vedenom na Okresnom súde Nové Mesto nad Váhom pod sp. zn. 9Csp/18/2019, o dovolaní žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne z 29. marca 2022 sp. zn. 27CoCsp/9/2022, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Trenčíne z 29. marca 2022 sp. zn. 27CoCsp/9/2022 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Nové Mesto nad Váhom (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) v poradí druhým rozsudkom z 27. októbra 2021 č. k. 9Csp/18/2019-186 I. určil, že poskytnutý úver na základe Zmluvy o spotrebiteľskom úvere č. XXXXXXXXXX je bezúročný a bez poplatkov; II. žalovanej uložil povinnosť zaplatiť žalobcovi sumu 31,89 eur s 5 % ročným úrokom z omeškania od 10. apríla 2019 do zaplatenia a sumu 5.711,16 eur s 5 % ročným úrokom z omeškania od 30. septembra 2021 do zaplatenia do troch dní od právoplatnosti rozsudku; III. žalobcovi voči žalovanej priznal nárok na náhradu trov konania vo výške 100 %. V odôvodnení svojho rozhodnutia poukázal na ustanovenia § 11 ods. 4, § 9 ods. 2, § 11 ods. 1 č. 129/2010 Z.z. o spotrebiteľských úveroch (ďalej len „zákon č. 129/2010 Z.z.“), § 497 Obchodného zákonníka, § 52 ods. 1, ods. 2, § 53 ods. 6, § 3 ods. 1, § 39 Občianskeho zákonníka, článok 10 ods. 1, ods. 2 písm. h/, článok 22 ods. 1 Smernice Európskeho parlamentu a Rady č. 2008/48/ES a konštatoval, že zmluvu uzatvorenú medzi predchodcom žalovanej a žalobcom posúdil ako spotrebiteľskú, na ktorú dopadajú normy spotrebiteľského práva, ustanovenie § 52 a nasl. Občianskeho zákonníka a zákon č. 129/2010 Z.z. Preskúmajúc obsah zmluvy (tiež z hľadiska skutkových tvrdení žalobcu) dospel k záveru, že zmluva obsahuje všetky obligatórne náležitosti podľa ustanovenia § 9 ods. 2 zákona č. 129/2010 Z.z. Súd prvej inštancie následne posudzoval primeranosť dohodnutého úroku vo výške 23,12 % ročne a dospel k záveru, že dojednaná úroková sadzba v

navýšení o 99,31 % oproti tomu, za aký úrok v tom čase poskytovali úvery banky, je v rozpore s dobrými mravmi (§ 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka vo väzbe na ustanovenie § 39 Občianskeho zákonníka) s následkom neplatnosti zmluvy v tejto jej časti a vyhovenia žalobe o bezúročnosti a bezpoplatkovosti spornej zmluvy (v skutočnosti zmluva poplatky nestanovovala). Vzhľadom na určenie bezúročnosti poskytnutého úveru bolo povinnosťou žalobcu vrátiť žalovanej to, čo mu reálne poskytla, po vyčíslení vznikol preplatok vo výške 5.743,05 eur, k zaplateniu čoho zaviazal súd prvej inštancie žalovanú titulom vydania bezdôvodného obohatenia. O nároku na náhradu trov konania rozhodol podľa § 255 ods. 1 a § 262 ods. 2 zákona č. 160/2015 Z.z. Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“).

2. Krajský súd v Trenčíne (ďalej len „odvolací súd“ alebo „krajský súd“) na odvolanie žalovanej v poradí druhým rozsudkom z 29. marca 2022 sp. zn. 27CoCsp/9/2022 napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie podľa § 387 ods. 1 a ods. 2 CSP ako vecne správny potvrdil; žalobcovi priznal voči žalovanej nárok na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 %. V odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol, že súd prvej inštancie zo správne zisteného skutkového stavu vyvodil primárne správny právny záver, keď vo svetle imperatívu dobrých mravov dojednaný zmluvný úrok vo výške 23,12 %, porovnávúc ho s priemernými úrokovými mierami obdobných úverov poskytovaných bankami v čase uzatvorenia zmluvy (11,60 %) posúdil ako v rozpore s § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka s následkom absolútnej neplatnosti zmluvného dojednania o tomto úroku. Bol názoru, že pri nebankových subjektoch, ktorým bol aj právny predchodca žalovanej, ktoré sú rovnako súčasťou finančného trhu, vzhľadom na vyššiu mieru rizika vo všeobecnosti súdna prax síce akceptuje o niečo vyššie úroky, rozhodne však nie v princípe o 100 % viac (resp. len kozmeticky menej) oproti priemeru bánk. Pri svojich úvahách vychádzal z toho, že v dotknutej zmluve dohodnutá úroková sadzba úroku 23,12 % bola len nepatrne nižšia (o 0,08%), ako dvojnásobok priemernej úrokovej sadzby vo výške 11,60 % (23,20 %) uplatňovanej v priemere bankami pri poskytovaní úverov alebo pôžičiek v rozhodnom období a preto záver súdu prvej inštancie o neplatnosti dojednania o úrokoch pre rozpor s dobrými mravmi považoval odvolací súd za správny. K odlišnému záveru podľa názoru odvolacieho súdu nebola spôsobilá ani námietka žalovanej týkajúca sa najvyššej prípustnej výšky odplaty v rozhodnom období (23,16 %) stanovenej § 53 ods. 6 Občianskeho zákonníka v spojení s § 1a ods. 1 nariadenia vlády č. 87/1995 Z.z., keďže ani táto skutočnosť nie je faktorom diskvalifikujúcim súd z možnosti podrobiť výšku dojednaného úroku jeho súladnosti s dobrými mravmi. Odvolací súd v konkrétnostiach posudzovanej veci dodal, že žalobca v čase uzatvorenia zmluvy mal už iné záväzky (splátky hypoték, úverov) vo výške mesačne 401,- eur a vznikla teda legitímna otázka, či vôbec predchodca žalovanej mal vôľu reálne pomery žalobcu pred uzatvorením zmluvy poznať za účelom ich analýzy tak, ako mu to ukladá priamo ustanovenie § 7 ods. 1 zákona č. 129/2010 Z.z. O nároku na náhradu trov odvolacieho konania rozhodol podľa § 396 ods. 1 v spojení s § 255 ods. 1, § 262 ods. 1 a 2 CSP.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala žalovaná (ďalej aj „dovolateľka“) dovolanie s tým, že súdy jej nesprávnym procesným postupom znemožnili, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu jej práva na spravodlivý proces (§ 420 písm. f/ CSP) a tiež, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená (§ 421 ods. 1 písm. b/ CSP). Namietala arbitrárnosť rozhodnutí súdov nižších inštancií, ktoré v danom prípade postupovali proti zmyslu § 53 ods. 6 Občianskeho zákonníka v spojení s § 1a ods. 1 a § 1 ods. 4 nariadenia vlády č. 141/2014 Z.z., ktorý spočíva okrem iného v tom, aby mal spotrebiteľ ochranu pred nezákonným úročením a veriteľ ochranu pred nejednotnou rozhodovacou praxou štátnych orgánov, vrátane všeobecných súdov. Takýmto postupom súdy nastolili právnu neistotu a svojvôľu v oblasti úročenia spotrebiteľských úverov. Žalovaná ďalej uviedla, že právna otázka, či „môže byť v rozpore s dobrými mravmi zmluvný úrok spotrebiteľského úveru, ak jeho výška neprekračuje najvyššiu povolenú mieru určenú všeobecne záväzným právnym predpisom“, nebola doposiaľ predmetom rozhodovania dovolacieho súdu. V tejto súvislosti poznamenala, že konajúce súdy na túto otázku poskytli nesprávnu odpoveď, pričom ani jeden súd nevysvetlil, ako sa žalovaná mohla dopustiť obchádzania zákona tým, že určila zmluvný úrok vo výške 23,12 % p. a. v čase, keď všeobecne záväzný právny predpis určoval najvyššiu hornú hranicu 23,20 % p. a. Z týchto dôvodov navrhla, aby dovolací súd napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vrátil mu vec na ďalšie konanie, prípadne zrušil aj rozhodnutie súdu prvej inštancie, prípadne obe rozhodnutia

zmenil a rozhodol tak, že žalobu zamietne.

4. Žalobca vo vyjadrení k dovolaniu uviedol, že zmluvný úrok spotrebiteľského úveru môže byť v rozpore s dobrými mravmi, aj keď jeho výška neprekračuje najvyššiu povolenú mieru určenú všeobecne záväzným právnym predpisom, a to s ohľadom na § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Odvolací súd pritom preskúmateľným spôsobom vysvetlil v bodoch 21. až 27., prečo považoval dohodnutý úrok za rozporný s dobrými mravmi a prečo využil imperatív dobrých mravov. Žalobca navrhol podané dovolanie zamietnuť.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolačný súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 a 2 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie je dôvodné.

6. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

7. Podľa § 420 CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c/ strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f/ súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

8. V zmysle § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

9. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolačný dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP).

10. Dovolanie prípustné podľa § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolačný dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

11. Dovolačný súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). Dovolačím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (porovnaj § 428 CSP). Pokiaľ nemá dovolanie vykazovať nedostatky, ktoré v konečnom dôsledku vedú k jeho odmietnutiu podľa § 447 písm. f/ CSP, je (procesnou) povinnosťou dovolateľa vysvetliť v dovolaní zákonu zodpovedajúcim spôsobom, z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania a v dovolaní náležite vymedziť dovolací dôvod (§ 420 CSP alebo § 421 CSP v spojení s § 431 ods. 1 CSP a § 432 ods. 1 CSP). V dôsledku spomenutej viazanosti dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom.

12. Žalovaná vyvodzujúc prípustnosť dovolania z ustanovenia § 420 písm. f/ CSP namietala arbitrárnosť rozhodnutí súdov nižších inštancií, ktoré svojvoľne postupovali priamo proti zmyslu zákona v otázke

pripustnosti dohodnutej výšky zmluvného úroku spotrebiteľského úveru.

13. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky (I. ÚS 26/94), v ktorom sa uplatnia všetky zásady súdneho rozhodovania v súlade so zákonmi a pri aplikácii ústavných princípov. Pod porušením práva na spravodlivý proces (vo všeobecnosti) treba rozumieť taký postup súdu, ktorým sa účastníkom konania znemožní realizácia tých procesných práv, ktoré im právna úprava priznáva za účelom zabezpečenia spravodlivej ochrany ich práv a právom chránených záujmov.

14. Z práva na spravodlivé súdne konanie vyplýva povinnosť všeobecného súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a dôkaznými návrhmi strán (avšak) s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie vo veci (I. ÚS 46/05). Z uvedeného potom vyplýva, že k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle ustanovenia § 420 písm. f/ CSP môže dôjsť aj nepreskúmateľnosťou napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu (porov. I. ÚS 105/06, III. ÚS 330/2013, či 4Cdo/3/2019, 8Cdo/152/2018, bod 26., 5Cdo/57/2019, bod 9., 10.) alebo prekvapivosťou rozhodnutia vtedy, keď odvolací súd vydá rozhodnutie, ktoré nebolo možné na základe zisteného skutkového stavu veci predvídať, čím bola účastníkovi odňatá možnosť právne a skutkovo argumentovať vo vzťahu k otázke, ktorá sa s ohľadom na právny názor odvolacieho súdu javila ako významná pre jeho rozhodnutie, či rôznymi závažnými deficitmi v dokazovaní (tzv. opomenutý dôkaz, deformovaný dôkaz, porušenie zásady voľného hodnotenia dôkazov a pod.).

15. Arbitrárnosť môže mať v rozhodnutiach rôznu podobu. Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu o arbitrárne rozhodnutie ide najmä vtedy, ak je svojvoľné. Môže tiež ísť o extrémny nesúlad právnych záverov s vykonaným dokazovaním alebo môže ísť o taký výklad zákona, ktorý nemá oporu v medziach rozumného a pripustného výkladu zákona. Arbitrárnosť môže tiež spočívať v takom hodnotení dôkazov, ktoré je vykonané bez akéhokolvek akceptovateľného racionálneho základu tak, že z nich pri žiadnej novej interpretácii nevyplývajú prijaté skutkové závery. Arbitrárnosť teda znamená interpretačný excés. Arbitrárne rozhodnutie je spravidla spojené s nedostatočným odôvodnením, avšak nemusí to tak byť nevyhnutne. Arbitrárne rozhodnutie predstavuje zásah do práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivý súdny proces (I. ÚS 115/2020).

16. Civilné sporové konanie sa musí v každom jednotlivom prípade stať zárukou zákonnosti a slúžiť na jej upevňovanie a rozvíjanie. K základným právam strany sporu, obsiahnutým v práve na spravodlivý proces, patrí i právo na uvedenie dostatočných dôvodov, na ktorých je rozhodnutie založené. V súvislosti s riadnym odôvodnením je potrebné uviesť, že vychádzajúc z konštantnej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (o. i. veci G. R. proti Š., rozsudok z 21. októbra 1999 týkajúci sa sťažnosti č. 30544/96, R. T. proti Š., rozsudok z 9. decembra 1994, týkajúci sa sťažnosti č. 18390/91, V. D. H. proti H., rozsudok z 19. apríla 1994, týkajúci sa sťažnosti č. 16034/90), judikatúry Ústavného súdu SR (I. ÚS 226/03 z 12. mája 2004, III. ÚS 209/04 z 23. júna 2004, III. ÚS 95/06 z 15. marca 2006, sp. zn. III. ÚS 260/06 z 23. augusta 2006, sp. zn. III. ÚS 36/2010 zo 4. mája 2010, sp. zn. I. ÚS 114/08 z 12. júna 2008), nie je nutné, aby na každú žalobnú námietku bola daná súdom podrobná odpoveď a rozsah povinnosti odôvodniť súdne rozhodnutie sa môže meniť podľa povahy rozhodnutia a musí byť analyzovaný s ohľadom na okolnosti každého prípadu, ak však súd v odôvodnení nereaguje na zásadnú, relevantnú námietku, súvisiacu s predmetom súdnej ochrany prednesenú (v tomto prípade) žalovanou, je potrebné tento nedostatok považovať za prejav arbitrárnosti (svojvoľnosti).

17. Právna istota je stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý v súlade s ustálenou rozhodovacou praxou najvyšších súdnych autorít; ak takej ustálenej rozhodovacej praxe niet, aj stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý spravodlivo (čl. 2 ods. 2 Základných princípov CSP). K znakom právneho štátu a medzi jeho základné hodnoty neoddeliteľne patrí princíp právnej istoty, ktorého neopomenuteľným komponentom je nielen predvídateľnosť práva, ale taktiež i legitímna predvídateľnosť postupov orgánov verejnej moci v súlade s

právom a zákonom stanovenými požiadavkami. Táto predvídateľnosť postupov orgánov verejnej moci je vyjadrením maxima, na základe ktorého sa možno v demokratickom právnom štáte spoľahnúť na to, že vo svojej dôvere v platné právo nikto, t. j. fyzická či právnická osoba, nebude sklamaná. Len takto predvídateľné správanie napĺňa v praxi fungovanie materiálne chápaného demokratického právneho štátu a vylučuje priestor pre prípadnú svojvôľu. Obsah čl. 2 ods. 2 Ústavy SR, v zmysle ktorého štátnu moc možno uplatniť len v prípadoch, medziach a spôsobmi, ktoré stanoví zákon, nemožno totiž chápať ako voľnú úvahu štátnych orgánov, či tak učinia alebo nie, ale naopak ako povinnosť uplatňovať túto moc (zákonom stanoveným spôsobom) tam, kde je to nevyhnutné, pretože podriadenie štátnej moci v oboch týchto smeroch zvrchovanosti zákona tvorí základ právneho štátu.

18. Zásada *iura novit curia* („súd pozná právo“) neznamená len to, že súd pozná právo, ale aj to, že si je zároveň vedomý účinkov, ktoré právo v podobe, v ktorej ho súd aplikuje, vyvoláva vo vzťahu k procesnoprávnemu alebo hmotnoprávnemu postaveniu nositeľa práva na súdnu ochranu svojich práv (napr. Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 59/00 z 20. decembra 2001). Prípady, v ktorých nesprávna aplikácia jednoduchého práva všeobecným súdom má za následok porušenie základných práv a slobôd, sú tie, v ktorých táto nesprávna aplikácia jednoduchého práva je spätá s konkurenciou jednotlivých noriem tohto práva, prípadne s konkurenciou rôznych interpretačných alternatív, v ktorých sa odráža kolízia ústavných princípov, a naostatok za také možno považovať aj prípady svojvoľnej aplikácie jednoduchého práva. Pojem svojvôle možno interpretovať na prípady, keď všeobecný súd urobí taký výklad použitej právnej normy, ktorý je v extrémnom rozpore s právom na súdnu ochranu a princípom spravodlivosti, alebo ho urobí v inom než zákonom ustanovenom a v právnom myslení konsenzuálne akceptovanom význame či bez bližších nerozpoznateľných kritérií (I. ÚS 533/2016). Zákonom stanovená možnosť štátneho orgánu rozhodnúť voľnou úvahou nemôže znamenať ničím nelimitovanú a vecne nepreskúmateľnú svojvôľu. Takáto svojvôľa by totiž bola v rozpore s princípom právneho štátu, keďže vo svojich dôsledkoch by znamenala nepredvídateľnosť rozhodovania štátneho orgánu, a teda ústavne neprípustnú mieru právnej neistoty (II. ÚS 117/2011).

19. Podľa § 53 ods. 6 Občianskeho zákonníka ak predmetom spotrebiteľskej zmluvy je poskytnutie peňažných prostriedkov, nesmie odplata prevyšovať najvyššiu prípustnú odplatu, ktorú možno od spotrebiteľa pri poskytnutí peňažných prostriedkov požadovať. Odplatu, podrobnosti o stanovení odplaty, kritériách jej stanovenia a najvyššiu prípustnú výšku odplaty ustanovuje vykonávací predpis.

19.1. Podľa § 1a ods. 1 nariadenia vlády č. 87/1995 Z.z. ak odseky 2 a 3 neustanovujú inak, odplata pri poskytnutí peňažných prostriedkov spotrebiteľovi nesmie prevýšiť dvojnásobok priemernej ročnej percentuálnej miery nákladov podľa § 1 ods. 4 pri obdobnom úvere alebo pôžičke ročne. Na účely tohto nariadenia vlády sa obdobným úverom alebo pôžičkou rozumie obdobný produkt, ktorý je svojou povahou najbližší forme poskytnutia peňažných prostriedkov spotrebiteľovi podľa predchádzajúcej vety.

19.2. Podľa § 1 ods. 4 nariadenia vlády č. 87/1995 Z.z. na účely stanovenia najvyššej prípustnej výšky odplaty podľa § 1a sa použije priemerná hodnota ročnej percentuálnej miery nákladov bánk a pobočiek zahraničných bánk pre jednotlivé typy novoposkytnutých spotrebiteľských úverov zverejnená podľa osobitného predpisu, naposledy v čase predchádzajúcim uzavretiu spotrebiteľskej zmluvy.

20. V posudzovanom prípade obsah spisu dáva podklad pre záver, že odvolací súd svoje rozhodnutie odôvodnil spôsobom, ktorým založil procesnú vadu znátočnosti v zmysle § 420 písm. f/ CSP. Odvolací súd v odôvodnení uviedol, že v rozhodnom období - apríl 2015 (t. j. v čase uzatvorenia zmluvy a poskytnutia úveru) pri spotrebiteľských úveroch s dobou splatnosti nad 5 rokov bola priemerná úroková miera pri novo poskytnutých úveroch bankami spotrebiteľom vo výške 11,60 %. Konštatoval, že pri nebankových subjektoch, ktorým bol aj právny predchodca žalovanej, vzhľadom na vyššiu mieru rizika súdna prax vo všeobecnosti síce akceptuje o niečo vyššie úroky, rozhodne však nie v princípe o 100 % vyššie (resp. len kozmeticky menej) oproti priemeru bánk. Odvolací súd uzavrel, že v dotknutej zmluve dohodnutá úroková sadzba úroku 23,12 % je len nepatrne nižšia (o 0,08 %), ako dvojnásobok priemernej úrokovej sadzby 11,60 % (23,20 %) uplatňovanej v priemere bankami pri poskytovaní úverov alebo pôžičiek v rozhodnom období a preto záver súdu prvej inštancie o neplatnosti dojednania o

úrokoch pre rozpor s dobrými mravmi podľa ustanovenia § 39 Občianskeho zákonníka považoval za správny.

21. Dôvody, ktoré viedli odvolací súd k takému rozhodnutiu, sú však výsledkom svojvoľného (arbitrárneho) výkladu a aplikácie práva, keď v odpovedi na žalovanou nastolenú odvolaciu námietku týkajúcu sa najvyššej prípustnej výšky odplaty stanovenej ustanovením § 53 ods. 6 Občianskeho zákonníka v spojení s § 1a ods. 1 nariadenia vlády č. 87/1995 Z.z., ktorú dohodnutá výška úroku v danom prípade nepresahuje, odvolací súd argumentoval tým, že síce tvrdenie odvolateľky je pravdivé, avšak ani táto skutočnosť nie je faktorom diskvalifikujúcim súd z možnosti podrobiť výšku dojednaného úroku jeho súladnosti s dobrými mravmi. Dodal, že veriteľ sa pri peňažnej pôžičke síce „uspokojil“ s výškou úroku len nepatrne (kozmeticky) nižšou (23,12 %) ako bol v tom čase strop prípustnej odplaty (23,20 %), avšak takmer o 100 % vyšším, ako odplata v podobe priemerného úroku za poskytovanie peňažných prostriedkov bankami v rozhodnom období. Podľa názoru dovolacieho súdu uvedené závery okrem toho, že vykazujú znaky arbitrárnosti, pôsobia pomerne zmätočne a vnútorne rozporne.

22. Dovolací súd poznamenáva, že výkladom proti doslovnému jazykovému zneniu zákona a na jeho základe rozhodovaním contra legem nevyhnutne dochádza k intenzívnemu zásahu do jedného zo základných princípov právneho štátu, a to princípu právnej istoty. Rozhodovať takto nie je možné nikdy v prípade, pokiaľ sa aplikuje jasný, jednoznačný a zjavne úplný text zákona, resp. právnej normy obsiahnutej v zákone, pričom vzhľadom na všetky okolnosti niet pochyb o úmysle zákonodarcu na takej úprave právnych vzťahov; čo platí práve pre daný prípad. Tým, že odvolací súd priznal ustanoveniu § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka a inštitútu dobrých mravov väčšiu váhu, než mu v konfrontácii s jasnými a z hľadiska obsahu dispozície právnej normy pochybnosti nevzbudzujúcimi ustanoveniami § 53 ods. 6 Občianskeho zákonníka v spojení s § 1a ods. 1 nariadenia vlády č. 87/1995 Z.z. prináležala, zásadne poprel účel a význam príslušných ustanovení. Uvedenými ustanoveniami bolo zavedené generálne pravidlo, podľa ktorého odplata nesmie prevýšiť najvyššiu prípustnú mieru, ktorú od spotrebiteľa možno požadovať, a to z dôvodu, že v praxi bolo potrebné reagovať na ekonomickú, sociálnu a celkovú spoločenskú zmenu pomerov v súvislosti s požičiavaním peňazí spotrebiteľom. Aby bolo možné flexibilne zohľadniť potrebu zmien pri odplate a stanovení jej najvyššej prípustnej výšky, ponechalo sa toto určenie vláde Slovenskej republiky, ktorá odplatu a jej najvyššiu prípustnú výšku ustanovuje vládnym nariadením. Možno prisvedčiť argumentácii dovolateľky, že účelom predmetných ustanovení je okrem iného aj ochrana veriteľov, ktorí dodržia zákon, pred nejednotnou rozhodovacou praxou štátnych orgánov. Veriteľ, ktorý svojim konaním rešpektuje právnu úpravu stanovujúcu limit pre úrokové sadzby, má legitímne očakávanie, že za to nebude zo strany štátnych orgánov sankcionovaný. Pokiaľ súdy v preskúmvanej veci vyhodnotili odplatu za poskytnutý spotrebiteľský úver ako rozpornú s dobrými mravmi napriek skutočnosti, že bola dohodnutá v zákonom stanovených mantineloch, vo svojich dôsledkoch nenaplnili ústavnoprávnu požiadavku vyplývajúcu z princípu právnej istoty, a to legitímnu predvídateľnosť postupov súdu a práva.

23. Prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f/ CSP môže zakladať arbitrárnosť právneho posúdenia, lebo podľa judikatúry ústavného súdu je požiadavka riadneho odôvodnenia rozhodnutia jedným zo základných atribútov spravodlivého procesu. Dodržiavanie povinnosti odôvodniť rozhodnutie má zaručiť transparentnosť a kontrolovateľnosť rozhodovania súdov a vylúčiť ľubovôľu, lebo len vecne správne (zákonu celkom zodpovedajúce) rozhodnutie a náležite, t. j. zákonom vyžadovaným spôsobom odôvodnené rozhodnutie napĺňa ako neoddeliteľná súčasť „stanoveného postupu“, ústavné kritériá vyplývajúce preň z ústavy a dohovoru. Z doterajšej judikatúry najvyššieho súdu vyplýva, že vo výnimočných prípadoch aj arbitrárnosť právneho posúdenia vecí súdmi nižších inštancií môže odôvodňovať prípustnosť dovolacieho dôvodu podľa § 420 písm. f/ CSP (viď rozhodnutia sp. zn. 4Cdo/5/2019, 4Cdo/6/2019, 4Cdo/250/2020).

24. Preto dovolací súd uzatvára, že pokiaľ odvolací súd svoje rozhodnutie založil na konštatovaní rozporu dohodnutej výšky odplaty v spotrebiteľskom úvere, ktorá pritom bola v zákonom stanovenom limite, s dobrými mravmi, zvolil v danom prípade neprípustný výklad contra legem, čím sa dopustil závažného interpretačného a judikatórneho excesu.

25. Tým, že súdy nižších inšancií zvolili (svojvoľný) výklad príslušných právnych noriem v rozpore s ich účelom a zmyslom, porušili právo dovolateľky na súdnu ochranu a spravodlivý proces podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Z tohto dôvodu je dovolanie žalovanej procesne prípustné podľa § 420 písm. f/ CSP a dôvodne namieta ňou uvádzanú procesnú vadu zmätočnosti, pretože týmto nesprávnym procesným postupom odvolacieho súdu bolo znemožnené realizovať jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

26. Ak v konaní došlo k procesnej vade zmätočnosti znemožňujúcej strane realizáciu jej procesných oprávnení, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší bez toho, aby sa zaoberal správnosťou právnych záverov, na ktorých spočíva zrušované rozhodnutie súdu (2Cdo/5/2018, 3Cdo/146/2018, 4Cdo/69/2021, 8Cdo/70/2017). Dovolací súd preto ani v tomto prípade neposudzoval dovolanie z hľadiska opodstatnenosti argumentácie v spojitosti s uplatneným dovolacím dôvodom podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP.

27. Ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 CSP). Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí (§ 450 CSP). Najvyšší súd v súlade s týmito ustanoveniami preto napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie s tým, že náprava zrušením rozhodnutia odvolacieho súdu je v tomto prípade možná i postačujúca, a to aj s ohľadom na § 390 písm. a/ CSP (§ 449 ods. 2 CSP).

28. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

29. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.